

Forfatter: Paludan-Müller, Fr.

Titel: Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, III. Bind

Citation: Paludan-Müller, Fr.: "Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, III. Bind", i Paludan-Müller, Fr.: *Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, III. Bind*, udg. af CARL S. PETERSEN, 1909, s. 402. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-paludanm03-shoot-idm140319424298432.pdf> (tilgået 24. juli 2024)

Anvendt udgave: Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, III. Bind

Ophavsret: Udgiver har den fulde ophavsret.

Dog kan værket gengives i det omfang som det følger af ophavsretsretlige undtagelser om citat, kopiering til privat brug mv. Desuden kan der ske kopiering til undervisningsbrug mv. i det omfang som det følger af aftaler indgået med Copydan og tilsvarende institutioner.

Nogle af værkerne i Arkiv for Dansk Litteratur er dog helt fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit.

Du kan finde hvilke værker fra Arkiv for Dansk Litteratur som er frie i [denne liste](#). Har du spørgsmål til benyttelsen af et værk, kan du kontakte udgiver: [Det Danske Sprog- og Litteraturselskab](#)

TILFØJELSER TIL KOMMENTAREN TIL I-III BIND

Litteratur om Paludan-Müller.

Nogle Breve vedrørende Opførelsen af "Kærlighed ved Hoffet" er trykte i Ude og Hjemme VI 541-45. (Meddelt af Hr. Skuespiller Robert Neiiendam.)

Udgiveren finder det desuden rigtigst at oplyse, at han har henvendt sig til følgende udenlandske Biblioteker, hvor det kunde formodes, at der fandtes Breve eller Manuskripter fra P.-M., men allevegne faaet det Svar, at intet saadant fandtes: Universitetsbiblioteket i Kristiania, Det kgl. norske Videnskabernes Selskabs Bibliotek i Trondhjem, Kungl. Biblioteket i Stockholm, Universitetsbibliotekerne i Upsala og Lund, Statsbiblioteket i Göteborg, samt, *foranlediget ved en Bemærkning Side 115 i Frederik Langes Bog om det nære Forhold mellem P.-M. og den svejtsiske Teolog Alexander Vinet, til La Faculté de théologie de l'église évangélique libre du Canton de Vaud i Lausanne, hvor Vinets efterladte Breve og Papirer findes.* Da disse Henvendelser alle fandt Sted i Efteraaret 1908, burde Bemærkning derom have været optaget paa sit Sted i Indledningen i 1ste Bind.

Dandserinden (1ste Bind Side 483-503.)

Hr. Bibliotekar Dr. phil. E. Gigas har gjort Udgiveren opmærksom paa en Lighed mellem et Par Strofer i "Dandserinden" og et Par Strofer i Lorenzo de Medici's Digt "Ambra" (15de Aarh.), [trykt i W. Roscoe: Lorenzo v. Medici, aus dem Englischen tibersetzt von Kurt Sprengel, Berlin 1797, Side 3 i Suppl.]:

1ste Strofe:

Fuggita è la stagion, ch' avea conversi
E fiori in pomi già maturi, e colti;
In ramo più non può foglia tenersi,
Ma sparte per li boschi assai men folti
Si fan sentir, se avvien che gli attraversi
Il cacciator, e pochi pajon molti;
La fera, sebben l' orme vaghe asconde,
Non va secreta per le secche fronde.

(Forbi er den Aarstid, der havde forvandlet Blomsterne til Frugter, som forlængst er modnede og plukkede; paa Grenen kan intet Blad mere sidde fast, men de ligger spredte i de nu langt mindre tætte Skove, og man kan mærke dem, naar det hændes, at Jægeren gaar over dem, og de faa lyde da som mange; skønt Vildtet skjuler sine lette Fodspor, kan det ikke færdes ubemærket paa det visne Løv.) 403 Ligeledes 4de Strofe:

Ha combattuto dell' impero, e vinto
La notte, e prigion mena il breve giorno:
Nel ciel seren d' eterne fiamme cinto
Lieta il carro stellato mena intorno,
Ne prima sorge, ch' in oceano tinto
Si vede l' altro aurato carro adorno;
Orion freddo col coltel minaccia
Febo, se mostra a noi la bella faccia.

(Natten har kæmpet om Magten og sejret, og fører nu den korte Dag med sig som Fange: glad styrer den sin stjerneprydede Vogn rundt paa den klare Himmel, som omgjørdes af evige Flammer; men den bestiger den ikke før den anden, den guldprydede Vogn ses neddykket i det purpurfarvede Ocean; den kolde Orion truer Phøbus med sin Kniv, hvis han viser os sit skønne Aasyn.)

Ligheden er ganske sikkert aldeles tilfældig og er et Exempel paa, at samme Situation afføder nogenlunde samme Udtryksmaade, uden at der kan eller behøver at være Tale om Laan. Herom henvises til *Joh. Steenstrups* Bog "Vore Folkeviser", Side 272-74, hvor et andet lignende af Dr Gigas fremdraget Exempel (Lighed mellem et Drama af Spanieren Lope de Vega og Chr. Richardts "Drot og Marsk") er nærmere belyst; Steenstrups Konklusion har Gyldighed ogsaa i den *moderne* Litteraturhistorie.

Anm. til 1ste Binds Side 29 Linje 31 (*Kongens Bageri*) udgaar; i Stedet sættes følgende:

»Kongens Bageri« var velkjendt endnu i Halvtredserne af forrige Aarh. Det laa ved Buegangen ved Kristiansborg Slot, den nærmeste Dør til højre, naar man kom fra Marmorbroen. Her havde Hofbager Aug. E Bruun (1887) sin Virksomhed. Omtrent ved nævnte Tidspunkt blev Bageriet nedlagt for at give Plads for den kgl. Staldetat. Bageriet var bekjendt for sit fortræffelige Hvedebrød, Bagværk. (Meddelt af Hr. Pastor A. Jantzen i Gentofte.)

Anm. til 1ste Binds Side 52 Linje 1 (*Fjender*); tilføj:

Fjende lød oprindeligen *Fi-ende* (Tonen paa *-i-*), senere, og helt almindeligt endnu i min Barndom: *Finde* (ganske som *at finde*), idet ikke *-i-* udfaldt (som i *Fer, Sø, o. a.*), men det lige paafølgende *-e-*, Literatur og Skole har nu nogenlunde sat et *-j-* igjenn em i Udtalen: *Fjender*. (E.Jessen i Nord. Tidsskrift for Filologi 3 R. XVIII 26.)

Grevens Død (1ste Bind Side 323-24.)

Hr. Fuldmægtig Alfred Nielsen i Nordisk Musikforlag har tilstillet Udgiveren følgende:

Michael Cléophas Oginsky (f. 1765, d. 1833) har bl. a. komponeret en Række i sin Tid meget populære Polonaiser (findes endnu at faa paa Litolffs Forlag i Braunschweig). Om denne Mand skrives bl. a. i Mendels Mus. Conv. Lex. 2den Udg. 7 Bd. Side 329: "- - Eine dieser Polonaisen, welche 1793 erschien, hatte ganz besonders viel Aufsehen gemacht und gewiss weniger durch ihre anprechende Originalität, als vielmehr durch die Erfindung einer tragischen Episode, die daran geknüpft wurde, zu der aber Oginskys Lebenslauf keinen Anhalt bietet. Diese Polonaise erschien in Paris in mehreren Auflagen. Das Titelblatt zeigte das Bild eines jungen Mannes, der sich durch einer Pistolenschuss tödtet, mit der Unterschrift: "Oginsky, désespéré de voir son 404 amour payé d'indifférence, se donne la mort, tandis qu'on execute une polonaise, qu'il avait composée pour son ingrante maitresse, qui la dansait avec son rival." Det maa aabenbart være denne Historie, der har paavirket Paludan-Müller.

Tilbagefald. (1ste Bind Side 524.)

Hr. Professor Dr. phil. Vilh. Andersen har henledt Udgiverens Opmærksomhed paa Goethes Digt: "Neue Liebe neues Leben" (1775) som havende haft Indflydelse paa P.-M.'s Digt:

Herz, mein Herz, was soll das geben?
Was bedränget dich so sehr?
Welch ein fremdes neues Leben!
Ich erkenne dich nicht mehr.
Weg ist alles, was du liebtest,
Weg warum du dich betrübtest,
Weg dein Fleiss und deine Rub -
Ach wie kamst du nur dazu!

Fesselt dich die Jugendblüthe,
Diese liebliche Gestalt,

Dieser Blick voll Treu' und Güte,
Mit unendlicher Gewalt?
Will ich rasch mich ihr entziehen,
Mich ermannen, ihr entfliehen,
Führet mich im Augenblick
Ach mein Weg zu ihr zurück.

Und an diesem Zauberfädchen,
Das sich nicht zerreißen lässt,
Halt das liebe lose Mädchen
Mich so wider Willen fest;
Muss in ihrem Zauberkreise
Leben nun auf ihre Weise.
Die Veränderung ach wie gross!
Liebe! Liebe! lass mich los!

Nærværende Udgiver kan ligesaa lidt her som ovf. ved Lor. de Medici's Digt se andet end en rent tilfældig Lighed.

Dryaden. (1ste Bind Side 539-45.)

"Dryadens Motiv finder jeg i et af Musäus' Eventyr, som hedder Libussa. Det findes i 2det Bind Side 164 af Schaldemoses Oversættelse fra 1840". (Meddelt af Hr. Adjunkt Dr. phil. Hans Brix.)

Adam Homo. (2det Bind Side 529-636.)

Til Belysning af de personlige Stemninger, der ligger bag "Adam Homo", er fremkommet en Artikel af *Hans Brix* i *Jyllandsposten* for 23/7 1909.

Anm. til Side 66 Linje 31 (*Kortpengene*) udgaar; i Stedet sættes følgende: Det var i ældre Tid Brug, at der ved Spilleselskaber altid leveredes ny Kort, og at Gæsterne betalte herfor, rimeligvis Tjenerskabet, men maaske i mere borgerlige Huse Værten. (Meddelt af Hr. Kredslæge K. Carøe.) 405 Anm. til Side 185 Linje 7-8 (*Mønt*); tilføj:

En overbrudt Mønt som Genkendelsestegn forekommer i H. G. Wells' Roman "Kipps", London 1905, Side 26. (Meddelt af Hr. Bibliotekar Dr. phil. E. Gigas.)

Anm. til Side 244 Linje 21 (*Rosine*) udgaar; i Stedet sættes følgende: Rosine (fransk Form) eller Rosina er italiensk (Rosita er spansk); som "spansk" Skikkelse stammer Rosine utvivlsomt fra Beaumarchais' "Barberen i Sevilla" (og Rossini's Opera af samme Navn). (Meddelt af Hr. Bibliotekar Dr. phil. E. Gigas.)

Anm. til Side 337 Linje 23 (*Ginungagab*); tilføj:

N. M. Petersen kvitterer for P.-M.'s Ord om "Ginungagab, det underjordiske" i Saml. Afhandlinger IV 46 (skrevet 1852), hvor han siger: "Det »underjordiske« er ikke at foragte; det skulde vore digtere mindst gøre. Fra jorden udskyde de saftfulde blade og spraglede blomster; og glæden over den duftende blomst forhøjes, når tanken følger udviklingen fra den til blade og grene, til stammen og til roden". (Meddelt af Hr. Docent Verner Dahlerup.)

Kalanus. (3dje Bind Side 342-64.)

Det Modsætningsforhold mellem Alexander den Store og Kalanus, som findes i det Side 349 anførte Stykke af Biskop Ambrosius af Milano, forekommer (som en af Udgiveren tidligere oversat Marginalnote i Køllnerudgaven af Ambrosii opera omnia angiver) allerede hos den i 1ste Aarh. e. Kr. i Alexandria levende jødiske Filosof *Philon* i hans Skrift *Περὶ τοῦ πάντα σπουδαῖον εἶναι ἐλεύθερον* (Mangeys Udgave, II 459-60), hvoraf Ambrosius har givet en noget sammentrængt, men i øvrigt korrekt Gengivelse.

Ligesaa lidt som man *vêd* noget om, hvorvidt P.-M. har kendt Stedet hos Ambrosius, ligesaa lidt *vêd* man det om Stedet hos Philon. Men vil man endelig søge en bestemt Kilde til P.-M.'s Skildring af Mødet mellem Alexander og Kalanus, turde det ligge nærmere at søge den her end som Hans Brix i P.-M.'s Audiens hos Frederik VII Brix skriver i Det ny Aarhundrede, 6. Aarg. I 312 følgende:

"Hvor grotesk det end lyder, er det sandsynligt, at han til Fremstillingen af Alexanders Møde med Kalanus har benyttet Motiver fra en Audiens hos Frederik den Syvende, Aaret før han begyndte paa Digtets Udarbejdelse. Kongen var iført Hjelm og Rustning med tilhørende store Stridshandsker, han dekorerede Digteren med Ridderkorset. Man aner, hvilke stridige Tanker der gik i Paludan-Müllers Barm; konservativ var han med hver Blodsdraabe; men Majestætens Ægteskab med Grevinden har han - og hans Hustru - sikkert fordømt paa det skarpeste. I Otteogfyrre havde han som en anden Kalanus været revet med af den uimodstaaelige Stemning i Folket; han havde deltaget i Vaabenøvelser paa Fælleden for at kunne gaa med som Frivillig - hvad sagde mon Charite til det? - da havde han vel ogsaa et Øjeblik set en Alexander i Kong Frederik. Nu plejede og ordnede han sine Idealer, der var kommet noget af Lave i Hvirvelen af blandede Strømninger. Kun i de Stuer, som Fru Paludan-Müller aflukkede saa vel, kunde han vide dem i Behold."